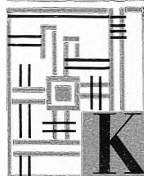

HELYET A SZAKEMBEREKNEK A NYOMDAIPARBAN!...

IRTA: VENKOVITS KÁROLY

Két úriemberrel utaztam együtt a vasúti fülkében. Régi ismerősök lehetek, barátságosan üdvözölték egymást. Míg a vonat a Dunántúl szép vidékein végigszárguldott, beszélgettek, én pedig elgondolkodtam a súlyos viszonyokon, a különféle megoldhatatlannak látszó problémákon. Egyszer csak megragadta figyelmemet a két útitárs beszéde. *Nyomdászatról beszéltek.* Ez érdekelt, kezdtem odafigyelni.

– No, és mikor nyomatja ki újabb könyvét? – kérdezi az egyik.

– Hát, tudja, nem érdemes... A kiadó nem akar fizetni, mert – azt mondja – magyar író munkáját nem veszi a közönség, így nem hoz hasznót a könyvkiadás. Pedig nem igaz: nincs szívük pénzt adni... Enélkül pedig nem adom oda a kéziratot... De egyébként se bánom. Legutóbb is végtelenül sokat bosszankodtam a nyomdán. Izléstelenül, tele hibával csinálták könyvemet. Érthetetlen módon: egyszerűen összezsápták...

– Hja, a nyomda?!... Ez régi panasz. Hát én miért nem adok ki árjegyzéket? Mert a nyomdával nem akarok mérgelődni. Ezelőtt minden évben kétszer is adtam ki árjegyzéket. Most egyet sem csinálok. Igaz, hogy a viszonyok is rosszak. De elvégre, ha az ember nem csinál propagandát, hát teljesen elpusztul. Azonban a mai nyomdászokkal már nem lehet dolgozni. Mutathatok több árjegyzéket. Mind el van fuserálva. Semmi ízés. Mint valami vásári portéka. *Ilyenekkel* nem lehet pro-

---

Faktornak

ajánlkozik a szedés összes ágában teljesen perfekt, gyors, kalkulációban és papírimeretben is jártas, szigorúan soron levő szedő, árszabályszerinti díjazással

---

pagandát csinálni. Milyen mások a külföldi munkák . . . Hiába, a mai nyomdavezetők nem értik már a mester-ségüket . . . Kár a pénzért.

A két úr: az egyik író, a másik valami gyáros lehetett.

Új témám akadt a gondolkodásra.

Hogy igazat mondtak és fején találták a szöveget, az bizonyos. De mi ennek az oka? Úgy hiszem, megtalál-tam . . . Az igazi okot.

Olvastam egy hirdetést. Szövege az előző oldalon.

Pár sor az egész. És mégis milyen sokatmondó! Valóságos tragédia. Egy, eredetileg nagyjelentőségű nyomdászársadalmi osztály minden bújá, baja, bánata és jelenlegi leromlottsága, erkölcsi felfogása, elgondolása le van benne rögzítve . . . Dehogy: nem egy osztály, hanem az egész szakma, a magyar nyomdaipar szelleme van ebben a kis hirdetésben lerögzítve . . .

– Faktor . . . gyors szedő . . . árszabályszerinti fizetés . . .

Valamikor a faktor az üzem lelke volt. Ő volt az *első* ember, a *szakember* a nyomdában. Tőle származott minden kezdeményezés, elgondolás; ő volt a szakmai, művészeti irányító; az ő döntése ellen nem volt appelláta. Az ő kezében futott össze a nyomdai technikai folyamat alfája és omegája. A megrendelés időpontjától kezdve, míg csak a nyomtatvány szállítás alá nem került, *minden* a faktor tervei, utasítása, vezetése, szakfelügyelete és felelőssége mellett ment végbe. Nem volt mozzanat a vállalt munka készülte alatt, amiről a faktor ne tudott volna. De a megrendelés perfektuálása előtt is volt hozzá szava. A kalkulációban. Ami szintén nem történ-hetett meg az ő bevonása nélkül. Hiszen ő volt a felelős vezető-szakember, neki kellett megállapítani az egyes üzemi tételeket, a szedést, nyomást, papiroost, kivitelt, stb.

Szóval a faktor *valóságos* tényező volt. Nemcsak vesszőparipa, amin lovagolni szokás . . .

És az üzemek? Boldogultak. Gyarapodtak. És emellett ráérték még szép és ízléses munkákat is csinálni. Kerestek

is rajtuk. Pedig az akcidensszedők nem sajnálták az időt és fáradságot, hogy jól megépítsék, fúrják-faragják a mesterművet. És aztán, ha a faktor nem találta mégsem az ő elgondolása szerint valónak az akciden-s-építkezést, hát át- vagy újrasedette; és ez sem volt baj. Nem dőlt össze a világ. Mert meg kellett védeni az üzem reputációját, ami egyet jelentett a *magyar nyomdaipar reputációjával*.

A faktor azonban nemcsak bent az üzemben volt szaktenyező, hanem kint is, az üzemen kívül. Ki ne emlékeznék rá, hogy a faktorok voltak a magyar nyomdász-szakképzés úttörői, vezérei, istápolói, támogatói?! Ők törekedtek mindig arra, hogy a könyvnyomtatás, mint szakma, kidomborodjék, kiemelkedjék a hétköznapiság légköréből. Ők bátorították, lelkesítették, tüzezték a szép, az ízléses iránt fogékony nyomdászokat az önművelésre, a szakképzésre. Ők inspirálták az embereket az alkotásra. Ők nyújtottak alkalmat, lehetőséget a szakmailag képzetebb nyomdászoknak, hogy tudásukat, szakképzettségüket a gyakorlatban is érvényesítsék. Ők juttatták a magyar nyomdaipart abba a helyzetbe, hogy a külföld is kénytelen volt elismerni a magyar nyomdászat szakmai fejlettségét, a külfölddel való versenyképességét és – fejet hajtottak előtte.

Csak Pusztai Ferencre és Tanay Józsefre utalok, a Magyar Nyomdászatra és Grafikai Szemlére, a Könyvnyomdászok Társaskörére, a későbbi Szakkörre, melyet a faktorok klubjának is csúfoltak. Milyen hangyaszigalom, milyen szaktevékenység folyt itt! Minden primadonnáskodás nélkül. Gyönyörűség volt!

A nyomdai vállalatoknak sohasem volt okuk kifogásolni a faktoroknak *ezt* a tevékenységét, általános szakmai kultúrmunkáját. Nem volt baj, hogy a faktorok beálltak a szakoktatás apostolaivá. Hogy lelkes, törekvő fiatal nyomdászokkal vették magukat körül, akiből a magyar könyvnyomtatás avant garde-ja alakult ki.

Az sem volt baj, hogy akkor ezeket a fejlődő, majd megállapodott tudású szakembereket a nyomdai vállalatok részére megnyerték és – *megbecsülték*. Erkölcsileg és anyagilag is. Nem ugyan túlbőven dotálva, de mégis...

Megokolt és érthető volt tehát, hogy a faktorok – már ezen társadalmi működésükből kifolyóan is – kellő és megfelelő tekintéllyel és súllyal bírtak, amennyiben tényleg és nemcsak névleg voltak vezetői a nyomdáknek. Ennek a hatása érezhető is volt a nyomdai vállalatok egész strukturáján. A nyomda berendezkedésén, szedőtermeken, a géptermen, a papirosraktáron, a munkameneten, az úgynevezett „termelésen“, és nyoma maradt a nyomtatványok kiállításán, a megrendelők stabilitásán, fajsúlyán, „fazonértékén“ és a – pénztár állapotán is...

Ellenben ismeretlenek voltak a szó mai értelmében vett bajok is a nyomdai üzemekben, míg azok vezetése kizárólag szakemberek kezében összpontosult. Míg a munka menetét, a vállalat sorsát hozzáértő, vérbeli, szívvel-lélekkel nyomdászok irányították. Míg nem avatkoztak olyanok a nyomdászat mesterségébe, akiknél nem a szaktudás, hanem csak a tudálékosság, az okvetetlenkedés, a minél nagyobb profit elérése volt az irányító szempont.

Mert ez az idő is bekövetkezett. Amikor már nem a szakemberek, a hozzáértők véleménye volt az irányadó.

A szülői házban többé el sem meg nem térő szellemóriások, rossz cikkeikről hirhedt lapszerkesztők, a „közönység szeretetétől körülsugárzott“ írók, hirdetésügynökök, könyv- és papirkereskedők, könyvkiadók, foglalkozás nélküli diplomatulajdonosok idővel belesodrótak a nyomdaipar légkörébe és mind nagyobb befolyásra tettek szert a nyomdai vállalatokban. Kezdték belebeszélni a faktor, a szakember teendőibe, megakadályozták, intrikákkal lehetetlenné tették annak intézkedéseit; ráültek a vállalat nyakára és belefojtottak a szakemberekbe minden idealizmust. Előbb csak mint csendes, szemlélődő társak, később irodai tényezők, vagy pedig

mint tördelő-szerkesztők, hirdetésrovat-szerkesztők, meg egyéb „szerkesztők“ hangoskodtak, leskelődtek és fontoskodtak. Hovatovább aztán már jobban értették a nyomdászolást, mint maguk a nyomdászok... Kezdetben csak mosolyogtunk, nevettünk ezeken a „muris“ kon-
tárkodásokon, később azonban a mosoly ráfagyott ajkunkra és fölényes nevetésünknek keserű lett az íze... Egyszer aztán *azok* lettek az urak, és a szakképzett, elsőrendű generációkat nevelt szakember-vezetőkre már nem volt szükség.

Hogy hogyan, milyen eszközök igénybevételével távolították el az üzemezetőket, a faktorokat a nyomdák-
ból és hogyan rakták meg helyettük a nyomdai irodá-
kat fölösleges idegenekkel, azt tudjuk, hiszen szemünk előtt ment végbe azok betelepítése. Amikor *egy* faktor helyét *három-négy* egyén foglalta el, de a faktor *mun-
káját* elvégezni nem tudták...

Elég az hozzá: ettől az időponttól számítódik a magyar nyomdaipar fokozatos hanyatlása. Ettől kezdve a nyom-
daipar sem erkölcsileg, sem anyagilag nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Sem az ipar, sem a vállalatokba helyezett tőke nem fejlődött, nem gyara-
podott, hanem sorvadt.

Amikor a hozzáértő szakemberek, a faktorok kezéből kivették a vezetést és az iniciatívát a koncepció nél-
küli laikusok ragadták magukhoz, amikor a teljhatalmú igazgatás azok kezébe került, akik holmi „kereskedelmi szempontok“ *hangoztatásával* keresztezték a szakem-
berek, a hozzáértők intézkedéseit, azokét, akik tanulták a mesterséget, ismerték annak minden csínyját-bínyját, akik eredményt tudtak kicsi-
holni az egyébként élet-
telen tőkéből, akik gyakorlati tapasztalataikkal az életet jelentették a vállalatoknak: – ekkor bekövetkezett a reakció, annak az akciónak folyamányaként, hogy a faktorok szakszerű működését megszüntették, mert – szerintük – hozzáértő faktorok nélkül is meg lehet élni...

Nem mondom : ment is egy ideig. Míg a régi dicsőségben tartott, míg az az anyag, mit a régi faktorok nagy szaktudással, bölcs kiválogatással szereztek, tartott ; míg a gépeket ki nem kezdte az idő vasfoga ; míg a papirosraktár, melyet a régi faktorok felhalmoztak, drága kincsként őriztek, ki nem fogyott. De amikor mindez a múlté lett, mikor napról-napra jelentkeztek a hiányok és pótolni nem volt miből, mikor az okos-ságot és tapasztalatot nélkülöző „kalkuláció“ lehetlenné tette az utánpótlást : beállt a zavar, a fejetlenség, a fizetésképtelenség, a magán- vagy kényszer-egvesség, a csőd . . .

A nagy „kereskedelmi“ szaktudósok, a „közgazdasági bölcsök“ tudománya csütörtököt mondott. Az üzemek egymásután bukácsoltak, vagy ahogy divatosan vallották : recsegték-ropogtak.

Kezdődtek az ellenintézkedések : a leépítés ; elsőnek természetesen a munkáslétszám apasztása, a fizetések redukálása . . . Kongresszusok, gyűlések, konventikulumok egymást érték. Kerestek-kutattak írt az általuk felidézett bajokra.

Világválsággal, a konjunktúra elmúlásával hozakodtak elő a tudós nemzetgazdászok, hogy leplezzék tehetetlenségüket és szerencsétlen cselekedeteik következményeit. Általános gazdasági összeomlással takaródtak. És szélnek eresztették a vállalat legjobb, legderekabb, legtapasztaltabb alkalmazottait. A munkabérek redukációjával és észszerűtlen hajszolással vélték behozni, amit mulasztottak. Csak ott nem keresték a baj eredetét, ahol volt, ahol kezdődött . . . önmagukban. Hozzánemértésükben. Annyira belelovalták magukat „kereskedelmi tudásukba“, annyi közgazdasági érzéket beszéltek be maguknak, végre talán maguk is hitték, hogy értenek valamihez. Ebben aztán nem is lehetett őket megingatni. És ez volt a baj. Természetesen a saját horribilis fizetésüket és különböző mellékes jövedelmüket nem tartották súlyos tehertételnek a vállalat költségvetésében. És nem talál-

ták égbekiáltó bűnnek, hogy az adminisztrációs, az irodai személyzet majdnem, vagy sokszor tényleg nagyobb, mint a produktív munkát végző technikai személyzet... Nem gondoltak rá, hogy ennek fizetését nem lehet fedezni az üzem hozadékából...

Most aztán itt állunk a szakadék szélén. A faktorok, akik szaktudásukkal nagyra tették a magyar könyvnyomtatást, hírnevet, megbecsülést és jövedelmezőséget szereztek neki, az utcán vannak, a nagytudású kereskedelmi tekintélyek pedig, az öntelt lángelmék – a romok tetején lobogtatják a fekete zászlót...

Sajnos, ezzel nincs elintézve a dolog. A magyar könyvnyomtatás veszendőnek indult ügyét nem lehet, nem szabad ilyen könnyen megtagadni. Ehhez a magyar könyvnyomtatók egyetemének is van szava. Mert a könyvnyomtatás nemcsak a főnököké, nemcsak a nemtelen, színtelen, érzéstelen tőkée és annak értéktelen, pöffeszkedő exponenseié, hanem a nyomdászat tulajdonképpen művelői: a szakma munkásaié is, kik a nyomdaiparnak életet adnak. Ezeknek is érdeke, hogy a nyomdaipar fejlődésképes, életképes legyen, hogy hivatását teljesíthesse. Mert a nyomdászságnak *ez a kenyere*. Nem úgy, mint amazoknál, akiknek a nyomdaipar csak ugrópolc, akiknek a nyomdaipar csak a fejlettebb, raffináltabb szórakozásokhoz a címet, módot és alkalmat nyújtja.

Minden adott alkalommal nagyképpően arról beszélnek, hogy mivel lehetne újra talpraállítani a magyar nyomdaipart. Önkéntelenül is előmbe tolul a nagypolitika intéző nagyságainak a közelmúltban tapasztalt ideges kapkodása, amikor hol itt, hol ott tartottak nagyszabású összejöveteleket, csináltak paktumokat, de amelyekkel rendszerint még jobban összegubancolták a dolgokat... Csak az alapokat nem akarták, nem merték meglátni. A bajt, amit ők csináltak. Hogy a kipróbált rendszert tönkretették; más isteneket állítottak a régiék helyére; összetartozó gazdasági egységeket téptek szét és ezáltal a megmaradottakat életképtelenné tették.

Éppen így a nyomdászat esetében is. Ugyanez ráillik százszázalékosan a magyar nyomdaipar válságos helyzetére is. A mi hatalmasaink keresnek, kutatnak, nagy-képűsködnek, a kicsik a nagyokat, a nagyok a kicsiket okolják, egymást hibáztatják, pedig hát itt nem pepecselni, a világot telesírni és bolondítani, hanem komolyan, becsületesen hozzá kell fogni a romok eltakarításához, hogy a bajok megszüntethetők legyenek.

Vissza kell állítani a magyar nyomdászatot a régi piedesztálra, ahonnan lelékték; meg kell neki szerezni a régi jelentőséget, hogy megtalálja számítását a főnök, kamatját a tőke és megélhetését a munkás.

Legfőképpen pedig vissza kell adni a nyomdászatot a nyomdászoknak. A hozzáértőknek. Át kell szervezni az egész ipart. Ha azt hasznothajtóvá akarják tenni. Az üzemek vezetését, az intézkedési jogot, az irányítást vissza kell helyezni a régi, szívvel-lélekkel szakember-vezetők kezébe. Hogy a nyomdában a nyomdász-szellem uralkodjék... a nyomdászkerölcs.

És nem az a szellem, mely a faktoroktól azt kívánja, hogy gyors szedők legyenek, hogy jártasak legyenek a kalkulációban, a papírimeretben, perfektek mindenben, amit a vezetőknek tudni kell; mindezt pedig – árszabály-szerű fizetésért... *Ez ellenkezik a nyomdászkerölccsel...*

Tehát: helyet a szakember-vezetőknek a nap alatt... a magyar nyomdászat munkaterületén!...

.....

— A LEGRÉGIBB MAGYAR PAPIROSGYÁR. A trianoni béke megkötésekor Nagymagyarország 21 papirosgyárából Csonka-Magyarország határain belül csak a diósgyőri papírgyár maradt meg, amely azonban akkor kizárólag az ország határain túl is ismert kiváló minőségű, rongytartalmú, légen szárított merített papírt gyártotta. A gyárat 1926. évben teljesen újjáépítették és egy modern finompapírgéppel szerelték fel. A régi berendezéssel a havi produkció átlag 30 tonna volt, jelenleg pedig 200 tonnára rúg. Igaz, hogy a régi, légen szárított merített papírtermelés megszűnt, ezzel szemben azonban egész sorát gyártja a speciális finom, illetve legfinomabb papiroknak. Köztudomású, hogy a magyar állam bankjegypapírosai is ott készülnek és ezenfelül gyárt részvényt papírost, utánozt merített, bankpósta-, biblia-nyomó-, mélynomó-, offsetnyomópapírt és természetes műnyomót.